

รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทย  
ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาพื้นที่  
การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัคร  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Lifestyle of Young Generation in the Rural Society  
of Northern and North-Eastern Thailand: A Case  
Study of Service-Learning Areas of Graduate  
Volunteer Students, Thammasat University

กนกวรรณ พวงประยงค์ (Kanokwara Phuangprayong)<sup>1</sup>

Received: October 9, 2019

Revised: December 25, 2019

Accepted: March 11, 2020

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างเจาะจงวัย (อายุ 18 ถึง 37 ปี ณ พ.ศ. 2561) จำนวน 383 ราย ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทของประเทศไทยซึ่งเป็นที่ที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ปัจจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต

---

<sup>1</sup> วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University

ของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาได้ใน 3 มิติ คือ 1) ด้านกิจกรรม สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 10 กลุ่ม โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มนักสืบสานประเพณีและศาสนา กลุ่มนักบริโภคนิยม และกลุ่มนักกิจกรรมเพื่อชุมชนและอาสาสมัคร 2) ด้านความสนใจ สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 10 กลุ่ม โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชุมชน กลุ่มบริโภคนิยมและเกาะกระแสแฟชั่น และกลุ่มใส่ใจภาพลักษณ์และดูแลสุขภาพ 3) ด้านความคิดเห็น สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ 9 กลุ่ม โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มรอบรู้เรื่องสังคมและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต กลุ่มเคารพกติกาสังคมและไม่ปรารถนาความขัดแย้ง และกลุ่มมุ่งตามกระแสแต่มองโลกตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: รูปแบบการดำเนินชีวิต, คนรุ่นใหม่, สังคมชนบท

## Abstract

The research aimed to investigate the lifestyle of young generation in the rural society of Northern and North-Eastern Thailand. This research is a quantitative study. The data were collected by questionnaires from 383 generation Y (18 to 37 years old in 2018) samples who live in the service-learning areas of Thammasat University graduate volunteer students. The data were analyzed by using descriptive statistic and factor analysis by employing principal component analysis. The results showed that the lifestyle of young generation in the rural society of Northern and North-Eastern Thailand can be considered in three dimensions: activities, interests, and opinions. First, activities can be classified into 10 groups, and the first three groups are Traditional and Religious Preservers, Modern Consumers, and Community Activist and Volunteers. Second, interests can be classified into 10 groups, and the first three groups are Good Interaction with Neighbor and Community, Consumerism and Current Trend Followers, and Image Consciousness and Health Care. Third, opinions can be classified into nine groups, and

the first three groups are Knowledgeable about Society and Positive People, Respect the Social Rules and No Desire for Conflict People, and Trendy and Realistic People.

**Keywords:** Lifestyle, Young Generation, Rural Society

## บทนำ

พื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยถือเป็นสองภูมิภาคสำคัญที่มีพื้นที่ชนบทขนาดใหญ่ มีความคล้ายคลึงกันทั้งในด้านลักษณะภูมิศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมบางประการ และมักถูกกล่าวถึงในประเด็นของการได้รับผลกระทบจากสภาวะความทันสมัยต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งในอดีตมีงานวิจัยที่แสดงข้อค้นพบอย่างสอดคล้องกันว่า สภาวะความทันสมัยส่งผลให้วิถีคนชนบทภาคเหนือขยับมาใกล้ชิดกับเมืองมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนจากสังคมวิถีเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงด้านประเพณี ความเชื่อ การแต่งกายตามสมัยนิยม และปรับลดองค์ประกอบของพิธีกรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย (กฤษณพจน์ ศรีทาร์ง, ชมภูนาฏ ชมพูนันท์ และสรินทร คุ่มเขต, 2558; พระมงคล สมมงคล, 2560) ส่วนพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีงานวิจัยหลายชิ้นแสดงข้อค้นพบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า อิทธิพลของความทันสมัยและระบบทุนนิยมเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้คนชนบทเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ชวนา ในชนบทอีสานขยายฐานจากผู้ผลิตเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อสร้างกำไร อีกทั้งความเจริญและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทานและระบบคมนาคม ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อขายมากขึ้น นอกจากนั้นคนชนบทอีสานสมัยใหม่ยังสามารถเข้าถึงการบริโภคและแหล่งอาหารได้สะดวกทั้งจากแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ร้านค้า ตลาดนัด มินิมาร์ท และห้างสรรพสินค้า กลุ่มคนรุ่นใหม่ชาติพันธุ์ต่าง ๆ เริ่มสวมเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามสมัยนิยมแต่ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี อย่างไรก็ตาม ภายใต้ความทันสมัยดังกล่าว สังคมชนบทอีสานยังคงรักษาประเพณีปฏิบัติดั้งเดิมไว้ โดยปรับประยุกต์วัฒนธรรมสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน (กนกพร รัตนสุธีระกุล,

2557; นภาพร อติวานิชยพงศ์, กนกวรรณ ระลึก และกนกวรรณ แซ่จ้ง, 2557; สุระเดช ไชยตอกเกี้ย, 2558; เชิดชัย หมั่นภักดี, 2559)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชนบทไทยและกระทบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต (lifestyle) ของบุคคล เนื่องจากคนชนบทไทยยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “คนรุ่นใหม่” สามารถเข้าถึงปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ สิ่งอำนวยความสะดวก มีทักษะการใช้เทคโนโลยี มีองค์ความรู้ เข้าถึงสื่อตามสมัยนิยม และมีทางเลือกมากขึ้นในการประกอบอาชีพที่นอกเหนือไปจากการทำไร่ทำนา (ชาย โพธิสิตา, 2555; อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2559)

สำหรับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มีการกิจในการผลิตบัณฑิตอาสาสมัครเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชนบทไทยอย่างต่อเนื่อง โดยในทุก ๆ ปี บัณฑิตอาสาสมัครจะต้องเข้าไปเรียนรู้การใช้ชีวิต และเรียนรู้การบริการสังคมในพื้นที่ชนบทเป็นระยะเวลา 7 เดือน โดยพื้นที่ชนบทภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือเป็นสองภูมิภาคสำคัญที่บัณฑิตอาสาสมัครหลายต่อหลายรุ่นลงไปปฏิบัติงานภาคสนาม และเห็นปรากฏการณ์การดำรงอยู่ของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่และความเปลี่ยนแปลงไปของวิถีชนบทที่ต่างจากมโนทัศน์เดิม ในการนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงโอกาสอันมีค่าในการใช้พื้นที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัครเป็นแหล่งข้อมูลและกรณีศึกษาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในชนบทไทย โดยผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญต่อการทำความเข้าใจถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานภาคสนามและการบริการสังคมในพื้นที่ของบัณฑิตอาสาสมัครรุ่นต่อไป อีกทั้งผลการศึกษายังเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนขับเคลื่อนนโยบายที่เกื้อหนุนต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ อันจะนำมาซึ่งโอกาสที่สังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับประโยชน์จากคนรุ่นใหม่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมด้านต่าง ๆ อีกด้วย

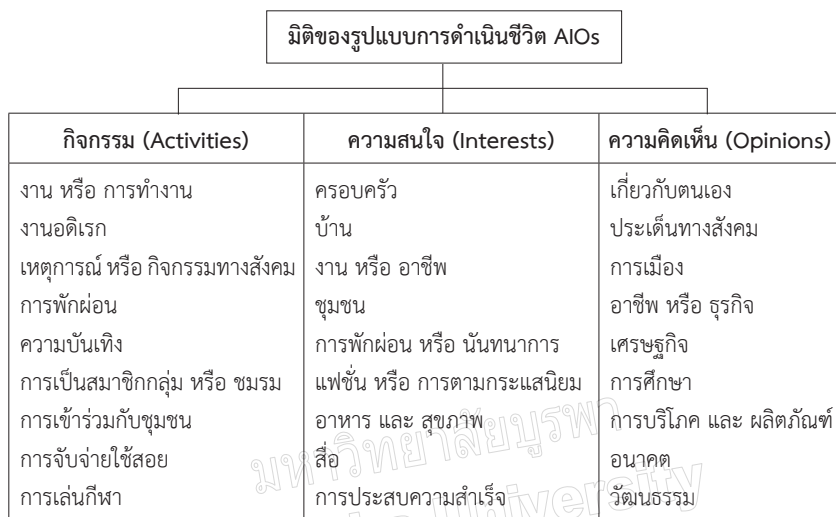
## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาพื้นที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของ บัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

## การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา และทำความเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคม ชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ แนวคิดรูปแบบการดำเนินชีวิต (lifestyle concept) โดยแนวคิดดังกล่าวให้ความหมาย ของคำว่า “รูปแบบการดำเนินชีวิต (lifestyle)” หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้เห็น ภาพรวมของวิถีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งพัฒนา มาจากการดำเนินชีวิตในสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมตลอดช่วงชีวิต เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่สะท้อนมาจากการใช้เวลาและการใช้จ่ายเพื่อการทำกิจกรรม (activities) ความสนใจ (interests) และการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ (opinions) ซึ่งในแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะมีรายละเอียดของรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่แตกต่าง กันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ตามแต่บริบทของสภาพแวดล้อมที่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นอาศัยอยู่ (Plummer, 1974; Solomon, 2015)

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลมักนิยม พิจารณาผ่านแนวคิด AIOs ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยาผ่านการ ใช้เวลาในการทำกิจกรรม (activities) ของบุคคล การให้ความสนใจ (interests) กับ สิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคล และความคิดเห็น (opinions) ของบุคคลที่มีต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ซึ่ง Plummer (1974) ได้แบ่งมิติในการศึกษารูปแบบ การดำเนินชีวิตตามการจัดหมวดหมู่ของ AIOs (AIOs categories of lifestyle studies) โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้



ภาพที่ 1 มิติของรูปแบบการดำเนินชีวิต AIOs

ที่มา: ดัดแปลงจาก Plummer, 1974.

**แนวคิดรุ่นประชากรวัยหรือเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y)** เป็นการทำความเข้าใจลักษณะของคนรุ่นวัยที่เป็นบุตรของประชากรรุ่นเบบี้บูมเมอร์ และเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 1981-2000) (Van Meter, Grisaffe, Chonko, & Roberts, 2012) ซึ่งเป็นยุคสมัยแห่งความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอิสระ และความทันสมัยของเทคโนโลยี คนรุ่นวัยนี้มักเกิดอยู่ในครอบครัวที่มีพ่อแม่คอยช่วยเหลือสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เจนเอเรชั่นวายมีความคาดหวังและมีความเชื่อมั่นสูง นอกจากนั้นคนในรุ่นวัยนี้ยังมีลักษณะของความเป็นปัจเจก มีอิสระในการดำเนินชีวิต สนใจทำงานที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลา และต้องการมีเวลาเพื่อการทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ มีความสุขจากการได้ใช้ชีวิตแบบสมดุล (work-life balance) และชอบทำงานเป็นหมู่คณะ แม้จะเป็นหมู่คณะที่มีความแตกต่าง (Meier, Austin, & Corcker, 2010)

จากลักษณะเฉพาะของเจนเอเรชั่นวายดังที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับทัศนะของ Dickey and Sullivan (2007) ที่กล่าวว่า เจนเอเรชั่นวายสนใจการติดต่อสื่อสาร และต้องการเข้าไปอยู่ในเครือข่ายทางสังคม ชอบที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

มีจิตใจเปิดกว้างยอมรับความเปลี่ยนแปลง มีแรงกระตุ้นที่มุ่งสู่ความสำเร็จ นอกจากนั้น การศึกษาของ Williams and Page (2011) ยังได้อธิบายลักษณะของประชากรรุ่น เจเนอเรชันวายผ่านค่านิยมหลัก 8 ประการ คือ ตัวเลือก (choice) การปรับแต่งตาม ความพอใจ (customization) การพินิจใคร่ครวญอย่างละเอียด (scrutiny) ความซื่อตรง และมั่นคง (integrity) การรวมเป็นหนึ่ง (collaboration) ความรวดเร็ว (speed) ความบันเทิง (entertainment) และนวัตกรรม (innovation) ส่วน Van den Bergh และ Behrer (2011) ได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญต่อเรื่องต่าง ๆ ของเจเนอเรชันวาย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลัก 5 ประการ หรือเรียกว่า CRUSH Model ซึ่งประกอบด้วย ความเท่ (cool) ความจริง (real) อัตลักษณ์โดดเด่น (unique) การแสดงความเป็น ตัวของตัวเอง (self-identification) และความสุขในชีวิต (happiness)

**แนวคิดชนบทไทยสมัยใหม่** กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทไทยที่เป็นผลลัพธ์มาจากการเคลื่อนไหวของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากความทันสมัย (modernity) โดยจากการประมวลงานศึกษาของบัณฑิตอาสาสมัครในรอบหนึ่งทศวรรษของนภาพร อติวานิชยพงศ์, กนกวรรณ ระลึก, และกนกวรรณ แซ่จ้ง (2557) จากชุดโครงการวิจัย เรื่อง สังคมชนบทไทยในมุมมองบัณฑิตอาสาสมัคร: บทสังเคราะห์องค์ความรู้จาก งานศึกษาของบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้สะท้อนข้อค้นพบ เกี่ยวกับลักษณะสำคัญของชนบทไทยในช่วงเวลาปัจจุบันที่น่าสนใจไว้ 3 ประการ คือ 1) สังคมชนบทไทยเป็นที่รวมของคนหลากหลายเชื้อชาติและจากเดิมที่คนชนบท เป็นเพียงแรงงานอพยพ ปัจจุบันได้เลื่อนสถานะเป็นเกษตรกรเจ้าของสวนหรือเป็นผู้ประกอบการ 2) สังคมชนบทยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมไว้ แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสาน 3) สังคม ชนบทไทยได้เข้าสู่ความทันสมัยในด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลง วิถีการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ รวมถึงการปรับตัวจากผลกระทบ ของนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ กล่าวได้ว่า สังคมชนบทไทยได้ปรับตัวเข้ากับ ยุคสมัยใหม่แต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นสังคมดั้งเดิมในบางด้าน

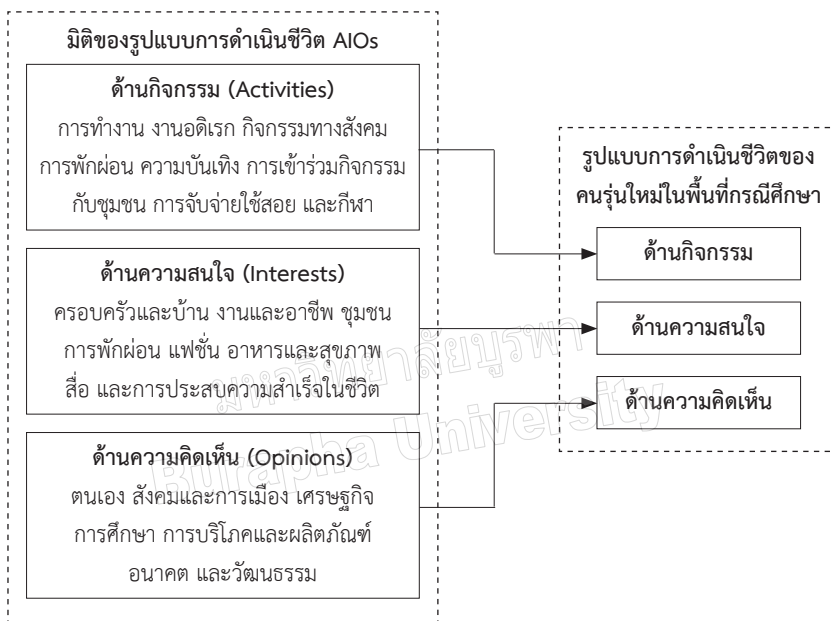
การศึกษาข้างต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2553) ที่เสนอถึงความเปลี่ยนแปลง 4 ประการ ในสังคมชนบทภาคเหนือ ผ่านการเสวนา

เรื่อง โฉมหน้าใหม่ของสังคมชนบทภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิต การใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรแทนแรงงานคน และสิ่งที่น่าสนใจคือการผลิตของภาคการผลิตแบบไม่เป็นทางการ เช่น การค้าขายที่มีลูกค้าเฉพาะกลุ่มอย่างตลาดนัดที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น 2) ความเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง การเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชนที่ส่งผลให้ระบบอุปถัมภ์เดิมที่มีมาอย่างยาวนานมีระยะเวลาสั้นลง 3) ความเปลี่ยนแปลงความรู้สึคนึกคิดจากการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าต่างชาติ เช่น เทสโกโลตัส บิ๊กซี แม็คโคร ทำให้คนทุกช่วงวัยในชนบทสามารถเข้าถึงได้ และมีความรู้สึกละเลยในการบริโภคแบบชนชั้นกลาง และ 4) ความเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์กับเมืองที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาเรื่อง คนชนบทอีสานกับการทำมาหากิน: ความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสภาพอติวานิชยพงศ์ (2557) ที่สะท้อนว่า ในช่วงประมาณหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาสังคมชนบทอีสานมีความผสมผสานกันระหว่างความเป็นสมัยใหม่กับการเป็นสังคมแบบดั้งเดิม การทำมาหากินของคนชนบทอีสานจึงมีความหลากหลายภายใต้ระบบทุนนิยมสมัยใหม่ โดยการเป็นผู้ผลิตเพื่อขายอย่างเข้มข้น มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ระบบเกษตรพันธสัญญาหรือการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน และการสนับสนุนเชิดชูจากกลไกหรือสถาบันของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันคนชนบทอีสานยังไม่ละทิ้งการเป็นผู้ผลิตเพื่อเอาไว้บริโภคเอง และมีประเพณีการทำบุญเหมือนสังคมเกษตรในยุคอดีต

ดังนั้นสังคมชนบทไทยสมัยใหม่จึงอาจนิยามได้ว่า เป็นเขตพื้นที่ที่ปรากฏกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมชนบทที่รับเอาความทันสมัยของระบบการผลิต ตลาด การค้า การบริโภค เทคโนโลยี และการติดต่อผ่านเครื่องมือสื่อสารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต แต่ยังคงไว้ซึ่งการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและรูปแบบของการดูแลพึ่งพาอาศัยกันดังเช่นวิถีชนบทแบบดั้งเดิม



## กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

## วิธีการวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งแสวงหาองค์ความรู้เรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้พื้นที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นกรณีศึกษา ดังนั้นประชากรหรือหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ที่ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาจึงเป็นกลุ่มประชากรวัยหรือเจเนอเรชันวัย ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ถึง 37 ปี ณ พ.ศ. 2561 ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างพื้นที่การศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง

พิจารณาจากปรากฏการณ์การดำรงอยู่ของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่และความสมบูรณ์ของข้อมูลขนาดประชากร โดยได้พื้นที่การศึกษาในระดับตำบล จำนวน 5 พื้นที่ จากนั้นจึงคำนวณหาขนาดตัวอย่าง ( $n$ ) แบบทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ Yamane (1967) และคำนวณหาขนาดตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรด้วยวิธี sampling with probability proportional to size หรือ PPS โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	จำนวนประชากร (ราย)	ขนาดตัวอย่าง (ราย)
<b>ภาคเหนือ</b>		
ตำบลแม่อิน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	2,018	88
ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน	1,103	48
ตำบลท่าผา อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1,287	56
<b>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</b>		
ตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร	1,005	44
ตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร	3,396	147
<b>รวม</b>	<b>N = 8,809</b>	<b>8,809</b>
		$1 + 8,809 (0.05)^2$
		<b>n = 383</b>

### เครื่องมือการวิจัยและการทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม มีเนื้อหา 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากร และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด AIOs มาเป็นแนวทางในการกำหนดข้อคำถามการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ด้านกิจกรรม (activities) ด้านความสนใจ (interests) และด้านความคิดเห็น (opinions) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ขั้นตอนในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน และพบว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ และ 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาคพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.867 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2006)

การศึกษานี้มีระยะเวลาในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2561

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) และสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทย ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาพื้นที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เพื่อลดจำนวนตัวแปรโดยการจับกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือปัจจัย (factor) เดียวกัน จากนั้นทำการสกัดปัจจัยหรือองค์ประกอบ (factor extraction) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principle component analysis) ที่ค่าไอแกน (eigen value) มากกว่า 1 และแสดงผลค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) ที่สามารถอธิบายความหมายได้ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และหมุนแกนปัจจัย (factor rotation) แบบตั้งฉากด้วยวิธีวาร์แมกซ์ (varimax rotation) จากนั้นจัดองค์ประกอบที่ประกอบด้วยตัวแปรที่สังเกตได้ตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป เพื่อจัดกลุ่มและตั้งชื่อให้กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทย ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยนำเสนอผลการศึกษาที่แสดงค่าไอแกน (eigen value) ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) และค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading)

## ผลการวิจัย

### ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคนรุ่นใหม่

จากการศึกษาพบว่า คนรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.87) โดยมากมีอายุ 18 ถึง 22 ปี และ 33 ถึง 37 ปี ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 30.29) และส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 61.88) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีประมาณ 5 คน และมีภูมิลำเนาอยู่ในภูมิภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 50.13 และร้อยละ 49.87 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 84.86) รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 13.58) ส่วนคนรุ่นใหม่ที่นับถือศาสนาอิสลามมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.57)

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาสูงสุดพบว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 34.20) รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ร้อยละ 30.29) ส่วนคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.04) และโดยมากประกอบอาชีพหลักเป็นนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 28.20) รองลงมาประกอบอาชีพหลักเป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 24.02) ส่วนคนรุ่นใหม่ที่ประกอบอาชีพแม่บ้านหรือพ่อบ้านมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.04) ในด้านรายได้พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 30.29) รองลงมามีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 28.72) ส่วนคนรุ่นใหม่ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท มีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 11.23) ในด้านความเพียงพอของรายได้พบว่า คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายแต่ไม่ค่อยมีเหลือเก็บ (ร้อยละ 46.21) รองลงมามีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและมีเหลือเก็บ (ร้อยละ 26.37) ส่วนคนรุ่นใหม่ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและมีหนี้สินมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 12.79)

คนรุ่นใหม่มีสัดส่วนของผู้ที่เชื่อในเรื่องภูติผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากกว่าผู้ที่ไม่เชื่อในเรื่องภูติผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ร้อยละ 84.60 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 15.40) นอกจากนั้นยังมีสัดส่วนของผู้ที่ใช้สื่อโซเชียลมีเดียมากกว่าผู้ไม่ใช้สื่อโซเชียลมีเดีย (ร้อยละ 97.13 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 2.87) และมีช่องทางการใช้สื่อโซเชียลมีเดียโดยเฉลี่ยประมาณ 4 ช่องทางต่อคน โดยมีจำนวนช่องทางการใช้สื่อโซเชียลมีเดียมากที่สุดเท่ากับ 7 ช่องทาง ซึ่งช่องทางการใช้สื่อโซเชียลมีเดียที่คนรุ่นใหม่นิยม

มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ เว็บไซต์ และอินสตาแกรม (ร้อยละ 89.56 ร้อยละ 76.76 ร้อยละ 74.93 ร้อยละ 57.18 และร้อยละ 39.16 ตามลำดับ)

## ส่วนที่ 2 รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย และสกัดปัจจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก โดยสามารถพิจารณารูปแบบการดำเนินชีวิตจำแนกเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติด้านกิจกรรม 2) มิติด้านความสนใจ และ 3) มิติด้านความคิดเห็น ซึ่งปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการดำเนินชีวิตด้านกิจกรรม (Activities) จากข้อคำถามที่เป็นตัวแปรด้านกิจกรรมจำนวน 44 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 10 กลุ่ม ได้แก่ **องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มนักสืบสานประเพณีและศาสนา** (ค่าไอแกน 10.563 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 24.008 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.681-0.793) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มักเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ในชุมชน ร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อการกุศลและยังให้ความสำคัญกับการไปเยี่ยมญาติมิตรที่อยู่ต่างถิ่นในเทศกาลสำคัญ **องค์ประกอบที่ 2 กลุ่มนักบริโภคสมัยใหม่** (ค่าไอแกน 3.484 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 7.918 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.533-0.757) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มีพฤติกรรมในการซื้ออาหาร เครื่องดื่ม และของใช้ตามห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ และตลาดนัดในชุมชน มักเลือกซื้อของใช้ส่วนตัวตามสมัยนิยม ชอบออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน บริโภคอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ และนิยมเลือกซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ต **องค์ประกอบที่ 3 กลุ่มนักกิจกรรมเพื่อชุมชนและอาสาสมัคร** (ค่าไอแกน 2.830 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 6.432 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.589-0.791) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือชมรมที่ตนเองสนใจในชุมชน อาทิ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ทั้งยังมีจิตอาสาเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อชุมชนและมีส่วนร่วมกับกลุ่มทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ตลอดจนเข้าร่วมงานบุญงานกุศลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน **องค์ประกอบที่ 4 กลุ่มนักร้างงานอดิเรก** (ค่าไอแกน 1.918 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 4.360 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.604-0.660) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มีกิจกรรมเก็บของสะสมต่าง ๆ เป็นงานอดิเรก และมักใช้เวลาว่างหรือวันหยุดเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ทำกิจกรรมทางศิลปะ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับจัดสวนเพื่อตกแต่งบ้าน และ

อ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ เพื่อการผ่อนคลาย **องค์ประกอบที่ 5 กลุ่มนักท่องเที่ยวรักและรักความบันเทิง** (ค่าไอแกน 1.714 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.895 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.678-0.749) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้ดื่มเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์เพื่อความสนุกสนาน ชอบท่องเที่ยวตามสถานบันเทิง เวลาว่างมักไปชมภาพยนตร์ หนังสืกลางแปลง คอนเสิร์ต หมอลำ ลิเก และมักเข้าร่วมงานเลี้ยงรื่นเริงตามเทศกาลต่าง ๆ **องค์ประกอบที่ 6 กลุ่มนักท่องเที่ยวกลางแจ้ง** (ค่าไอแกน 1.533 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.483 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.682-0.883) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้นิยมออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาของหมู่บ้าน และใช้บริการฟิตเนส **องค์ประกอบที่ 7 กลุ่มนักท่องเที่ยวรักความสงบ** (ค่าไอแกน 1.458 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.313 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.583-0.736) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้เลือกใช้เวลาในวันหยุดพักผ่อนอยู่ที่บ้านกับครอบครัว และเลือกท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ **องค์ประกอบที่ 8 กลุ่มนักท่องเที่ยวออนไลน์ทันโลก** (ค่าไอแกน 1.246 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.832 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.694-0.707) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้นิยมเปิดรับสื่อทางโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และเล่นอินเทอร์เน็ตหรือเกมออนไลน์เพื่อความบันเทิง **องค์ประกอบที่ 9 กลุ่มนักพัฒนาตนเอง** (ค่าไอแกน 1.210 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.750 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.582-0.745) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้เสริม และมักเข้าร่วมอบรมสัมมนาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานหรือการเรียน **องค์ประกอบที่ 10 กลุ่มนักท่องเที่ยวทรานส์** (ค่าไอแกน 1.135 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.579 ค่าน้ำหนักปัจจัย 0.655-0.669) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้เลือกรับฟังข่าวสารผ่านวิทยุหรือโทรทัศน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

2) รูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความสนใจ (Interests) จากข้อคำถามที่เป็นตัวแปรด้านความสนใจจำนวน 56 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 10 กลุ่ม ได้แก่ **องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชุมชน** (ค่าไอแกน 13.301 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 23.751 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.740-0.797) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจเรื่องราวความเคลื่อนไหวของเพื่อนบ้านและชุมชน สนใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้าน สนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน สนใจเข้าร่วมงานการกุศลเพื่อช่วยเหลือสังคม

และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน **องค์ประกอบที่ 2 กลุ่มบริโภคนิยมและตามกระแสสังคม** (ค่าไอแกน 5.288 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 9.444 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.506-0.842) กลุ่มนี้สนใจแต่งตัวตามแบบคนดังหรือดารา นักร้อง ใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ตามโฆษณา สนใจข่าวสารในแวดวงบันเทิง ชอบการท่องเที่ยว หรือพักผ่อนตามศูนย์การค้า ชอบรับประทานอาหารจานด่วนหรืออาหารตะวันตก สนใจเรื่องที่อยู่ในกระแสสังคม และชอบรับประทานอาหารสำเร็จรูปหรือออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน **องค์ประกอบที่ 3 กลุ่มใส่ใจภาพลักษณ์และดูแลสุขภาพ** (ค่าไอแกน 3.181 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 5.680 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.511-0.771) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจดูแลตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ ให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ดูแลสุขภาพ สนใจการออกกำลังกาย ใช้ชีวิตเรียบง่ายและพอเพียง ชอบทำอาหารรับประทานเอง และชอบการรับประทานอาหารที่บ้าน **องค์ประกอบที่ 4 กลุ่มรักบ้านและครอบครัว** (ค่าไอแกน 2.140 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.821 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.681-0.793) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจทำกิจกรรมกับสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีเวลาว่าง และมักปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับครอบครัวเป็นอันดับแรก ชอบอยู่บ้านกับครอบครัวในวันหยุดมากกว่าออกไปเที่ยว และสนใจตกแต่งบ้านให้สวยงามน่าอยู่ **องค์ประกอบที่ 5 กลุ่มติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม** (ค่าไอแกน 2.028 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.621 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.635-0.754) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจข่าวสารเกี่ยวกับกีฬาหรือสุขภาพ การเมือง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา **องค์ประกอบที่ 6 กลุ่มแสวงหาความรู้และสนใจการเป็นผู้ประกอบการ** (ค่าไอแกน 1.735 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.098 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.572-0.627) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนหรือการทำงาน สนใจเป็นผู้ประกอบการธุรกิจในอนาคต ทั้งถึงสนใจประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังตั้งใจเรียนและทำงาน ไม่กลัวงานหนัก สนใจหารายได้พิเศษในยามที่ว่างเว้นจากการเรียนหรืองานประจำ และให้ความสำคัญกับการเรียนหรือการทำงานเป็นอันดับแรก **องค์ประกอบที่ 7 กลุ่มสนใจอาชีพมั่นคงและมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง** (ค่าไอแกน 1.594 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.847 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.537-0.753) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้อยากประกอบอาชีพรับราชการหรือทำงานในองค์กรภาครัฐ รวมถึงทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ทั้งยังสนใจศึกษาต่อ

ในระดับที่สูงขึ้น และสนใจเพิ่มพูนความรู้ของตนเองโดยการเข้าร่วมอบรมสัมมนาต่าง ๆ **องค์ประกอบที่ 8 กลุ่มชื่นชอบฟังเพลงสมัยใหม่** (ค่าไอแกน 1.379 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.462 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.798-0.839) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้ชื่นชอบการฟังเพลงสากลและเพลงไทยสากลตามสมัยนิยม **องค์ประกอบที่ 9 กลุ่มรักความตื่นเต้นรื่นเริง** (ค่าไอแกน 1.327 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.370 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.566-0.598) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจทำกิจกรรมตื่นเต้นและท้าทาย เช่น ล่องแก่ง เดินป่า ปีนหน้าผา เป็นต้น ทั้งยังสนใจเข้าร่วมงานสังสรรค์และชอบไปเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น **องค์ประกอบที่ 10 กลุ่มรักความสงบและเรียบง่าย** (ค่าไอแกน 1.241 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.215 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.586-0.707) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้ชื่นชอบความงามของธรรมชาติมากกว่าแสงสีเสียงในเมือง และชอบแต่งกายตามสบายมากกว่าตามสมัยนิยม

3) รูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความคิดเห็น (Opinions) จากข้อคำถามที่เป็นตัวแปรด้านความคิดเห็น จำนวน 49 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 9 กลุ่ม ได้แก่ **องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มรอบรู้เรื่องสังคมและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต** (ค่าไอแกน 13.014 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 26.558 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.740-0.797) กลุ่มนี้ยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิตและเห็นพ้องต้องกันว่าสุขภาพเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่าการศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทุกคนควรช่วยกันสืบสาน การรักษาสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานหรือการเรียนและชีวิตครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ การแก้ไขปัญหาสังคมต้องอาศัยความร่วมมือของคนทั้งชาติ ความสุขในชีวิตคือการไม่มีหนี้สิน คุณค่าทางจิตใจมีความหมายมากกว่าวัตถุสิ่งของ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมกันแก้ไข คนเรากำหนดชะตาชีวิตของตนเองไม่ใช่ฟ้าลิขิต อีกทั้งยังมีความเห็นว่า ในชุมชนท้องถิ่นควรให้พื้นที่ในการนำเสนอสาระความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น ผลผลิตในท้องถิ่นมีคุณภาพสามารถยกระดับเพื่อแข่งขันในท้องตลาดได้ นอกจากนั้นยังมีความเห็นต่อการดำเนินชีวิตของตนเองว่า อนาคตจะสดใสหากมีการวางแผนตั้งแต่วันนี้ และการดูแลสุขภาพเป็นหน้าที่ของลูกที่ดี ตลอดจนเห็นว่าทุกคนควรเคารพความแตกต่างและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข **องค์ประกอบที่ 2 กลุ่มเคารพกติกาสังคมและไม่ปรารถนาความขัดแย้ง** (ค่าไอแกน 3.832 ค่าร้อยละของ



ความแปรปรวน 7.821 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.532-0.699) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้ไม่ชอบความขัดแย้งทางการเมือง ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเพราะเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังเห็นว่า นักการเมืองหรือนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลมีส่วนที่ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการเคารพกฎระเบียบของสังคม และยังมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนทั้งประเทศ **องค์ประกอบที่ 3 กลุ่มมุ่งตามกระแสแต่มองโลกตามความเป็นจริง** (ค่าโอแกน 2.265 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 4.623 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.562-0.754) กลุ่มนี้มีความเห็นว่า การใช้ชีวิตตามกระแสนิยมทำให้เป็นคนทันสมัย การเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติไม่ใช่เรื่องเสียหาย การแต่งกายตามสมัยนิยมทำให้ชีวิตมีสีสัน และอนาคตเป็นสิ่งที่ยู่เหนือการควบคุม **องค์ประกอบที่ 4 กลุ่มหลงใหลในสิ่งนอกกาย** (ค่าโอแกน 1.789 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.651 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.658-0.867) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้ยึดถือความร่ำรวย ชื่อเสียง เกียรติยศ ว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดในชีวิต และบุคลิกภาพหรือรูปลักษณ์ภายนอกเป็นสิ่งที่สำคัญ **องค์ประกอบที่ 5 กลุ่มมุ่งยกระดับตนเองด้วยการศึกษาและประสบการณ์** (ค่าโอแกน 1.489 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 3.040 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.601-0.614) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มีความเห็นว่า การศึกษาในระดับปริญญาตรีไม่เพียงพอกับการแข่งขันในยุคปัจจุบัน แต่ประสบการณ์ทำงานมีค่ามากกว่าปริญญาบัตร ถึงกระนั้นก็ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากมองว่า การศึกษาที่สูงขึ้นทำให้มีโอกาสในชีวิตมากขึ้น **องค์ประกอบที่ 6 กลุ่มพึ่งพาเทคโนโลยีและกล้าเสี่ยงกับการลงทุน** (ค่าโอแกน 1.383 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.822 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.588-0.651) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มีความเห็นว่า การใช้ชีวิตประจำวันจะเป็นไปโดยยากลำบากหากไม่มีโทรศัพท์มือถือ การกู้ยืมเงินเพื่อมาลงทุนประกอบอาชีพเป็นเรื่องปกติ และผู้ที่ทันต่อข่าวสารในยุคใหม่ต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี **องค์ประกอบที่ 7 กลุ่มยึดถือกรอบประเพณีและมีกาลเทศะ** (ค่าโอแกน 1.305 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.663 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.648-0.736) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มองว่า การแต่งกายตามแฟชั่นจนเกินงามเป็นการทำลายวัฒนธรรมประจำถิ่น อีกทั้งการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม **องค์ประกอบที่ 8 กลุ่มกระแสรอง** (ค่าโอแกน 1.227 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.504 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.620-0.710) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มองว่า เทคโนโลยีทำให้จิตใจคนแข่งกระด้าง และการที่หลายคนใน

ชุมชนประสบปัญหาว่างงานตามฤดูกาล เพราะไม่กระตือรือร้นในการแสวงหางานอื่นทำ **องค์ประกอบที่ 9 กลุ่มทะลายนกรอบความคิดเดิมและคิดริเริ่มสร้างสรรค์** (ค่าไอแกน 1.138 ค่าร้อยละของความแปรปรวน 2.322 ค่าน้ำหนักปัจจัยระหว่าง 0.502-0.708) คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้มีความเห็นว่า คนเราควรคิดนอกกรอบบ้างเพื่อสร้างทางเลือกบางอย่างที่แตกต่างออกไป และความสำเร็จในชีวิตไม่ได้อยู่ที่การมีครอบครัวและมีบุตรเสมอไป

## อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาพื้นที่การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประยุกต์ใช้แนวคิดรูปแบบการดำเนินชีวิตโดยอ้างอิงตามแนวคิด AIOs เพื่อจัดองค์ประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิตจำแนกตามมิติต่าง ๆ โดยสรุปได้ว่า **มิติด้านกิจกรรม (activities)** สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 10 กลุ่ม โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มนักสืบสานประเพณีและศาสนา กลุ่มนักบริโภคสมัยใหม่ และกลุ่มนักกิจกรรมเพื่อชุมชนและอาสาสมัคร **มิติด้านความสนใจ (interests)** สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 10 กลุ่ม โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มปฏิสัมพันธ์ดีกับเพื่อนบ้านและชุมชน กลุ่มบริโภคนิยมและเกาะกระแสแฟชั่น และกลุ่มใส่ใจภาพลักษณ์และดูแลสุขภาพ และ **มิติด้านความคิดเห็น (opinions)** สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตได้ 9 กลุ่ม โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มรอบรู้เรื่องสังคมและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต กลุ่มเคารพกติกาสังคมและไม่ปรารถนาความขัดแย้ง และกลุ่มมุ่งตามกระแสแต่มองโลกตามความเป็นจริง

นอกจากนี้ผลการศึกษายังได้สะท้อนถึงปรากฏการณ์ที่สำคัญของวิถีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### วิถีวัฒนธรรมใหม่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่รับเอาความทันสมัยของวิถีปฏิบัติ

หรือวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาสู่การดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีรูปแบบที่สามารถเทียบเคียงได้กับวิถีชีวิตคนในสังคมเมือง ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการดำเนินชีวิตใน **มิติด้านกิจกรรม (activities)** ของ **กลุ่มนักบริโภคสมัยใหม่** ที่มีการจับจ่ายใช้สอยอาหารและของใช้ตามห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อ เลือกซื้อของใช้และโทรศัพท์มือถือตามสมัยนิยม รับประทานอาหารนอกบ้านและซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ต และ **กลุ่มนักรับสื่อออนไลน์ทันโลก** ที่เปิดรับสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังสะท้อนผ่าน **มิติด้านความสนใจ (interests)** ของ **กลุ่มบริโภคนิยมและตามกระแสสังคม** ที่ชื่นชอบการแต่งตัวตามแฟชั่น สนใจข่าวสารในแวดวงบันเทิง ใช้ผลิตภัณฑ์ตามโฆษณา ชื่นชอบรับประทานอาหารจานด่วนและอาหารสำเร็จรูป **กลุ่มแสวงหาความรู้และสนใจการเป็นผู้ประกอบการ** ที่สนใจเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และอยากเป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจในอนาคต และ **กลุ่มชื่นชอบฟังเพลงสมัยใหม่** ที่ชื่นชอบการฟังเพลงไทยสากลและเพลงสากลตามสมัยนิยม เป็นต้น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของเชดชัย หมั่นภักดี (2559) ที่พบว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก่อให้เกิดการแข่งขันและการขยายทุนไปสู่อาชีพใหม่ ๆ คนในชนบทมีการบริโภคแบบสังคมเมือง ขาวนาในสังคมชนบทยกฐานะตนเองเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ พระมงคล สุมังคโล (2560) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนมีพฤติกรรมยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม การลอกเลียนแบบ การแต่งกายตามสมัยนิยม การมีค่านิยมแบบใหม่ และการหยิбыืมทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2553) ยังให้ทัศนะที่สนับสนุนข้อค้นพบว่า ความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าต่างชาติในสังคมชนบทภาคเหนือ เช่น เทสโก้โลตัส บิ๊กซี แม็คโคร ส่งผลให้คนในชนบททุกช่วงวัยมีความพึงพอใจในการบริโภคแบบชนชั้นกลาง

นอกจากนั้นผลการศึกษาใน **มิติด้านความคิดเห็น (opinions)** ยังแสดงให้เห็นถึงกลุ่มรูปแบบแนวคิดและทัศนคติในการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในชนบทที่ได้รับอิทธิพลจากสถานะความทันสมัย เช่น **กลุ่มมุ่งตามกระแสแต่มองโลกตามความเป็นจริง** ที่มองว่า คนทันสมัยคือคนที่ตามกระแสนิยม การเลียนแบบวัฒนธรรม

ต่างชาติเป็นเรื่องไม่เสียหาย การแต่งกายตามสมัยนิยมทำให้เป็นคนมีสีสัน และอนาคตเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุม **กลุ่มหลงใหลในสิ่งนอกกาย** ที่มีความคิดเห็นว่า ความร่ำรวยและชื่อเสียงเกียรติยศเป็นความสำเร็จสูงสุดในชีวิต **กลุ่มมุ่งยกระดับตนเองด้านการศึกษาและประสบการณ์** ที่มองว่า การศึกษาในระดับปริญญาตรีไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน และการศึกษาที่สูงขึ้นจะทำให้มีโอกาสในชีวิตที่มากขึ้น **กลุ่มพึ่งพาเทคโนโลยีและกล้าเสี่ยงกับการลงทุน** ที่มองว่า โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การลงทุนเพื่อประกอบอาชีพเป็นเรื่องปกติ และความเท่าทันเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญ และ **กลุ่มทะลายนกรอบความคิดเดิมและคิดริเริ่มสร้างสรรค์** ที่มองว่า คนเราควรมีการคิดนอกกรอบเพื่อการสร้างทางเลือกที่แตกต่างหลากหลายและไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างครอบครัวและมีบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของพระมงคล สมุญโค (2560) พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลให้วิถีชนเผ่าชาวละว้าในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แปรเปลี่ยนไป ชาวละว้าตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษามากขึ้น ส่งผลให้ในแต่ละปีในชุมชนมีผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงจำนวนมาก มีการเลียนแบบวิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง พึ่งพาวัตถุนอกกาย และมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น นอกจากนั้นผลการศึกษายังสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของเจนเอเรชั่นวายที่คิดนอกกรอบ รักอิสระ และเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับทัศนะของ Dickey and Sullivan (2007) ที่กล่าวว่า เจนเอเรชั่นวายสนใจการติดต่อสื่อสารและการสร้างเครือข่ายทางสังคม รวมถึงมีทัศนคติที่เปิดกว้างยอมรับต่อความเปลี่ยนแปลง

### เปิดรับ ปรับตัว สุ่วิถีใหม่แต่ไม่หลงลืมรากเหง้า

ภายใต้สถานการณ์การแพร่กระจายของสภาวะความทันสมัยและการปรับตัวสู่วิถีวัฒนธรรมใหม่ ได้ปรากฏภาพของคนรุ่นใหม่ที่ยังรักษาประเพณีและวิถีปฏิบัติดั้งเดิมบางอย่างของสังคมชนบทไว้ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการดำเนินชีวิตใน **มิติด้านกิจกรรม (activities)** ของ **กลุ่มนักสืบสานประเพณีและศาสนา** ที่แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่ยังให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมงานประเพณีและพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาและร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อการกุศล **กลุ่มนักกิจกรรมเพื่อชุมชนและสังคม** ที่สะท้อนถึงคุณลักษณะของวิถีการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชนบทไทย เช่น การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อชุมชน

ท้องถิ่น และ **กลุ่มนักพักผ่อนรักความสงบ** ที่เลือกใช้เวลาในวันหยุดเพื่อพักผ่อนอยู่ที่บ้าน กับครอบครัว และท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังสะท้อนผ่าน **มิติด้านความสนใจ (interests)** ของ **กลุ่มปฏิสัมพันธ์ดีกับเพื่อนบ้านและชุมชน** โดยสนใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนบ้าน ใส่ใจปัญหาสิ่งแวดล้อม และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างสม่ำเสมอ **กลุ่มใส่ใจดูแลภาพลักษณ์และสุขภาพ** ที่สนใจดูแลตนเองให้ดูดี รับประทานอาหารที่ถูกต้องอนามัย และชอบประกอบอาหารรับประทานเองที่บ้าน โดยชื่นชอบการทานอาหารพื้นบ้านของท้องถิ่น และ **กลุ่มรักความสงบและเรียบง่าย** ที่ชื่นชอบความงามของธรรมชาติในท้องถิ่นมากกว่าแสงสีเสียงในเมือง และชอบการแต่งกายตามสบายมากกว่าการแต่งกายตามสมัยนิยม นอกจากนี้ใน **มิติด้านความคิดเห็น (opinions)** ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตที่สำคัญของคนรุ่นใหม่ ซึ่งแสดงการปรับตัวกับวิถีปฏิบัติสมัยใหม่แต่ยังคงคุณลักษณะของคนชนบทดั้งเดิม เช่น **กลุ่มรอบรู้เรื่องสังคมและมีทัศนคติเชิงบวกในการดำเนินชีวิต** ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจมากกว่าวัตถุสิ่งของ และมีความกตัญญูต่อบิดามารดา เป็นต้น **กลุ่มเคารพกติกาสังคมไม่ปรารถนาความขัดแย้ง** ที่ไม่ชอบความขัดแย้งทางการเมือง เคารพระเบียบสังคม และมองว่าสถาบันทางสังคมที่ดีที่สุด คือครอบครัว และ **กลุ่มยึดถือกรอบประเพณีและมีกาลเทศะ** ที่มองว่า การแต่งกายตามแฟชั่นจนเกินงามเป็นการทำลายวัฒนธรรมประจำถิ่น และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นพฤติกรรมที่ไม่สมควรกระทำ

จากปรากฏการณ์ข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของนาพร อติวานิชยพงศ์ (2557) ที่ชื่อว่า สังคมชนบทอีสานยุคปัจจุบันมีความผสมผสานกันระหว่างความเป็นสมัยใหม่กับการเป็นสังคมแบบดั้งเดิม คนชนบทอีสานมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะเดียวกันยังไม่ละทิ้งการผลิตเพื่อบริโภค และมีประเพณีการทำบุญเหมือนสังคมชนบทในอดีต เช่นเดียวกับการศึกษาของกฤษณพจน์ ศรีทาร์ง, ชมพูนานู ชมพูนันท์ และสิรินทร์ คุ่มเขต (2558) ที่พบว่า ปัจจุบันชาวลัวะมีการปรับตัวไปตามบทบาทหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงรักษาการดำรงอยู่ของชุมชนแบบพึ่งพาอาศัย มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย และปรับลดองค์ประกอบของพิธีกรรมตามความเหมาะสม ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของนาพร อติวานิชยพงศ์, กนกวรรณ ระลึก และ

กนกวรรณ แซ่จั้ง (2557) ที่สะท้อนข้อค้นพบว่า สังคมชนบทไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ แต่ยังคงรักษาลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีแบบดั้งเดิมไว้ในบางด้าน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ศุทธิดา ขวนวัน และวิชาญ ชูรัตน์ (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า ในพื้นที่ที่มีความเป็นชนบทอย่างแท้จริง รูปแบบของครัวเรือนชนบทไทยไม่แตกต่างจากวิถีชีวิตแบบเดิมมากนัก โดยยังคงไว้ซึ่งรูปแบบของการดูแลพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรักษารูปแบบการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมคล้ายที่เคยปฏิบัติมาในอดีต เพียงแต่มีการรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้และอำนวยความสะดวกในวิถีชีวิตประจำวัน

### คนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทกับความสนใจเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่น

นอกจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการอุปโภคบริโภคและทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่ที่สอดคล้องกับความทันสมัยภายใต้กรอบปฏิบัติของวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังปรากฏความสนใจในอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากการทำเกษตรกรรม เช่น การค้าขายและการเป็นผู้ประกอบการ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการดำเนินชีวิตใน **มิติด้านความสนใจ (interests)** ของ **กลุ่มแสวงหาความรู้และสนใจการเป็นผู้ประกอบการ** ที่แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่กลุ่มนี้สนใจเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และสนใจประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจในชุมชนท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของเจนเอเรชั่นวายที่สนใจประกอบอาชีพอิสระ และมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำในสิ่งใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองชอบและสนใจ สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ใน **มิติด้านความคิดเห็น (opinions)** เช่น **กลุ่มพึ่งพาเทคโนโลยีและกล้าเสี่ยงกับการลงทุน** ที่มีความเห็นว่า โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน การกู้ยืมเงินเพื่อมาลงทุนประกอบอาชีพเป็นเรื่องปกติและผู้ที่ยืนต่อข่าวสารในยุคใหม่ต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี และ **กลุ่มทะลายนกรอบความคิดเดิมและคิดริเริ่มสร้างสรรค์** ที่มีความเห็นว่า การคิดนอกกรอบจะช่วยให้มองเห็นหนทางในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่แตกต่างออกไปจากสิ่งเดิม

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นกรณีศึกษา มีภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับลักษณะ

เฉพาะของกลุ่มเจนเอเรชั่นวายที่สนใจการติดต่อสื่อสารและต้องการเข้าไปอยู่ในเครือข่ายทางสังคม ชอบที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน มีจิตใจเปิดกว้างยอมรับความเปลี่ยนแปลง มองโลกในแง่ดี มีแรงกระตุ้นที่มุ่งสู่ความสำเร็จ นอกจากนั้นคนรุ่นใหม่เจนเอเรชั่นวายยังให้ความสำคัญกับการทำงานในมิติที่หลากหลายและท้าทายมากขึ้น เช่น การได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือการทำงานที่มีอิสระ อยากรับเป็นเจ้านายตนเอง และมีทัศนคติต่อความสำเร็จในชีวิตว่าเป็นการได้ทำตามอุดมคติที่ตนเองต้องการ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมในด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังส่งผลต่อผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (Dickey & Sullivan, 2007)

จากข้อค้นพบลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่สนใจการเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่น ดังที่กล่าวมา สอดคล้องกับการศึกษาของคมกริช นันทะโรจวงศ์, ภูธิป มีถาวรกุล และประสพชัย พสุนนท์ (2561) เรื่อง พฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการของวัยรุ่นไทย: ตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการของวัยรุ่น โดยพบว่า พฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการของวัยรุ่นนั้นเกิดจากความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ โดยความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการมีบทบาทโดยตรงต่อการมีพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการ หากวัยรุ่นรับรู้ความสามารถของตนเองและรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างจะส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการที่มากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนั้นยังมีการศึกษาของนักวิชาการในอดีตที่สนับสนุนว่า ปัจจุบันคนในสังคมชนบทหันมาเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น เช่น การศึกษาของวสันต์ ปวนปิ่นวงศ์ (2560) ที่พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวโดยอ้อมแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของชาวบ้าน ซึ่งแต่เดิมมีการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่ปัจจุบันหันมาให้ความสนใจทำอาชีพค้าขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับการศึกษาของสุนิตย์ เหมนิล และณัฐศิริ พงศาพลี (2561) ที่พบว่า ปัจจุบันพื้นที่ชนบทในจังหวัดอุดรธานีเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผสมผสานกันระหว่างการเป็นเกษตรกรกับการเป็นผู้ขายสินค้า กล่าวคือ นอกจากชาวบ้านจะสวมบทบาทเป็นเกษตรกรแล้ว ยังสวมบทบาทการเป็นผู้ประกอบการรายย่อยขายสินค้าในตลาดชุมชนด้วย ซึ่งกิจกรรมการค้าขายดังกล่าวถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ และจัดอยู่ในประเภทของการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่มีความเรียบง่าย

และไม่ซับซ้อน ผู้ค้ามีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนในระดับสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองท้องถิ่น

ผลจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในช่วงกว่าสองทศวรรษปรากฏให้เห็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของคนชนบทที่สำคัญในระดับชุมชนท้องถิ่น ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับอรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2559) ที่ชี้ว่า การกลายมาเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneur) ของคนชนบทเกิดขึ้นในหลายระดับ โดยภาพที่เห็นอย่างเด่นชัด คือ การผันตนเองเป็นผู้จัดการนาหรือพื้นที่เพาะปลูกที่ใช้การจ้างแรงงานเกือบสมบูรณ์ การเป็นผู้ประกอบการเร่ขายสินค้า และการเป็นผู้ประกอบการในตลาดรูปแบบใหม่ เช่น ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านกาแฟ ร้านชาในตำบล โดยการกลายเป็นผู้ประกอบการในชนบทมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ประกอบการสมัยใหม่ คือ มีกำไรเป็นแรงจูงใจ มีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาดอยู่เสมอ และเป็นผู้ที่สามารถรับความเสี่ยงและบริหารจัดการความเสี่ยงทางเศรษฐกิจได้

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงแนวโน้มความนิยมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวชุมชน เป็นปัจจัยกระตุ้นทางกายภาพที่ทำให้คนรุ่นใหม่เล็งเห็นถึงโอกาสในการสร้างรายได้ ผสมกับคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยปัจจุบันมีการคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าทำในสิ่งใหม่ เชี่ยวชาญเทคโนโลยี ยอมรับความเปลี่ยนแปลง และมีแรงกระตุ้นที่มุ่งสู่ความสำเร็จ จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้เป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่นได้ หากได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมที่ดี

กล่าวโดยสรุปจากปรากฏการณ์ที่ฉายภาพวิถีการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังที่กล่าวไว้ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้แบบก้าวกระโดด โดยการเปิดรับ ปรับตัว และผนวกตัวเองเข้ากับความเป็นสมัยใหม่ในระบบโลกาภิวัตน์ได้อย่างแนบเนียน จึงเกิดเป็นจินตนาการใหม่และเกิดนิยามรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมชนบทที่แสดงความเป็นลูกผสมระหว่างวิถีชีวิตที่ทันสมัยและวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยังมีการรักษาให้คงไว้ ไปพร้อม ๆ กับความพยายามในการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน



## ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษามีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง คล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยี และเปิดรับความทันสมัยทั้งในแง่ของการใช้ชีวิตประจำวันและการบริโภค ขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งรากเหง้าและวิถีปฏิบัติดั้งเดิมของท้องถิ่นตนเอง ทั้งยังมีความสนใจเป็นผู้ประกอบการและทำงานในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เกิดนโยบายขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมจากคุณลักษณะที่สำคัญเหล่านี้ อาทิ การสนับสนุนความรู้และเงินทุนแก่คนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจเป็นผู้ประกอบการให้สามารถประกอบกิจการเพื่อสังคมหรือจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้การที่ผลการศึกษาชี้ว่า คนรุ่นใหม่ในชนบทให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนใจพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังใส่ใจปัญหาชุมชน สนใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและเป็นอาสาสมัคร จึงเป็นโอกาสที่ดีที่ชุมชนท้องถิ่นจะได้กำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาชุมชนในหลากหลายมิติ ดังนั้นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ในพื้นที่ได้มีโอกาสแสดงบทบาทการเป็นนักพัฒนาและอาสาสมัครสนับสนุนงานของกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ กิจกรรมฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการส่งเสริมศักยภาพของคนรุ่นใหม่ในชนบทแล้ว ยังเป็นการรักษาทรัพยากรมนุษย์อันมีค่าที่จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอันเป็นที่รักต่อไปอีกด้วย

### ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

สำหรับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในครั้งต่อไป ควรใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนข้อค้นพบในเชิงความรู้สึกนึกคิดและข้อคิดเห็นที่ลึกซึ้ง ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลได้อย่างลุ่มลึกยิ่งขึ้น

## รายการอ้างอิง

- กนกพร รัตนสุธีระกุล. (2557). การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของสังคมชาวนาลุ่มน้ำชี กรณีศึกษา: บ้านหนองผือ ต.หนองบัว อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม. *วิทยาสารเกษตรศาสตร์สาขาสังคมศาสตร์*, 35(3), 447-459.
- กฤษณพจน์ ศรีทาร์ง, ชมภูณัฐ ชมพูพันธ์ และสรินทร์ คุ่มเขต. (2558). ชาวลัวะบ้านหมื่นขาว: การปรับตัวและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 10(33), 86-94.
- คมกริช นันทะโรจวงศ์, ภูธิป มีถาวรกุล และประสพชัย พสุนนท์. (2561). พฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการของวัยรุ่นไทย: ตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการของวัยรุ่น. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(2), 44-59.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2555). ชนบทไทยในวิถีนุยม. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 37(4), 163-185.
- เจตชัย หมั่นภักดี. (2559). *การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนาอีสานในจังหวัดบึงกาฬ*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสหวิทยาการ, วิทยาลัยสหวิทยาการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพร อติวานิชยพงศ์. (2557). คนชนบทอีสานกับการทำมาหากิน: ความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 33(2), 103-127.
- นภาพร อติวานิชยพงศ์, กนกวรรณ ระลึก และกนกวรรณ แซ่จ้ง. (2557). *ชุดโครงการวิจัย ชนบทไทยในมุมมองบัณฑิตอาสาสมัคร: บทสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานศึกษาของบัณฑิตอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ศุทธิดา ชวนวัน และวิชาญ ชูรัตน์. (2559). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการความอยู่ดี มีสุขของครัวเรือนชนบทไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางประชากรและสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและต้นสังกัด.

- พระมงคล สมงค์โล. (2560). ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่า  
ละว้า หมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสาร  
พุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(2), 57-68.
- วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2560). การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นเมือง กรณีศึกษาแหล่ง  
ท่องเที่ยวดอยม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์  
และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(2), 55-80.
- สุนิตย์ เหมนิล และณัฐศิริ พงศาวลี. (2561). ตลาดชุมชนในสังคมกึ่งชนบท: วิถี  
การทำมาหากินของคนอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี. *วารสารพื้นถิ่นโขง  
ชี มูล*, 4(2), 181-216.
- สุระเดช ไชยตอกเกีย. (2558). รายงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภค  
อาหารของวัยผู้ใหญ่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน  
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพ  
ระหว่างประเทศ (IHPP).
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2553). *เสวนาที่เชียงใหม่: โฉมหน้าใหม่ของสังคมชนบท  
ภาคเหนือ*. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2010/08/30596>
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2559). *การกลายเป็นเมืองในชนบทไทย: ข้อสังเกตและ  
ข้อเสนอแนะ*. เข้าถึงได้จาก [https://www.slideshare.net/FURD\\_RSU/  
ss-58359405](https://www.slideshare.net/FURD_RSU/ss-58359405)
- Dickey, J., & Sullivan, J. (2007). Generation shift in media habits. *Media  
Week*, 17(7), 10.
- Hair, F. J., Black, C. W., Babin, J. B., & Anderson, E. R. (2006). *Multivariate  
data analysis*. (6<sup>th</sup> ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Meier, J., Austin, S., & Corcker, M. (2010). Generation Y in the workforce:  
Managerial challenges. *The Journal of Human Resource and Adult  
Learning*, 6(1), 68-78.
- Plummer, J. T. (1974). The concept and application of life style  
segmentation. *Journal of Marketing*, 38(1), 33-37.

- Solomon, M. R. (2015). *Customer behavior: Market survey* (11<sup>th</sup> ed.). Boston: Pearson.
- Van den Bergh, J., & Behrer, M. (2011). *How cool brands stay hot: Branding to generation Y*. Great Britain: Kogan Page.
- Van Meter, R. A., Grisaffe, D. B. G., Chonko, L. B., & Roberts, J. A. (2012). Generation Y's ethical ideology and its potential workplace implications. *Journal of Business Ethics*, 117(1), 93-109.
- Williams, K. C., & Page, R. A. (2011). Marketing to generations. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 3(3), 1-17.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, an introductory analysis* (2<sup>nd</sup> ed.). New York: Harper and Row.